

Stanovisko ombudsmana Stanislava Křečka k dnešní reakci ČSSZ

9.5.2025 - | Kancelář veřejného ochránce práv

Protiprávnost postupu ČSSZ

Již od 1. 5. 2004 ukládalo právo EU (tehdy se jednalo o nařízení 1408/71) ČSSZ povinnost, aby při výpočtu důchodů s evropským prvkem určila příjmy za doby pojištění získané v jiných členských státech, z průměrných příjmů pojištěnce získaných podle českých předpisů.

Naopak použití metody vylučování dob pojištění získaných v jiných členských státech EU, právo EU vůbec neupravovalo.

Je-li jedna metoda výpočtu důchodu evropským právem upravena a druhá nikoliv, je **ČSSZ povinna aplikovat metodu evropským právem upravenou.**

Navíc **nařízení vydaná orgány Evropské unie mají vždy aplikační přednost před českými vnitrostátními předpisy** a před ustálenou správní praxí.

ČSSZ byla tedy již od 1. 5. 2004 povinna přednostně používat postup při výpočtu důchodu zakotvený v nařízení 1408/71 před postupem upraveným ve vnitrostátních předpisech. Použití metody vyloučených dob však nebylo žádným vnitrostátním předpisem upraveno. ČSSZ v letech 2004 - 2009 doby pojištění získané v jiných členských státech EU vylučovala na základě předchozí dlouholeté správní praxe založené na používání dvoustranných mezinárodních smluv o sociálním zabezpečení.

Od 1. 5. 2004 se však již dvoustranné smlouvy o sociálním zabezpečení uzavřené mezi ČR a jinými členskými státy nemohly používat (až na výslovné výjimky zakotvené v nařízení 1408/71). Výjimka pro metodu vyloučených dob nebyla zakotvena.

Nejvyšší správní soud v minulosti označil metodu vyloučených dob za odpovídající nařízení 1408/71. Domnívám se však, že byl rovněž výrazně ovlivněn dlouhodobou správní praxí a neuvědomil si, že ta neodpovídá požadavku zakotvenému nařízením 1408/71. Nepožádal ani o zodpovězení předběžné otázky Soudní dvůr EU. Místo toho dal ČSSZ na výběr, zda v konkrétním případě použije metodu vyloučených dob nebo průměrných výdělků. Obě metody považoval za rovnocenné.

Tyto metody však rovnocenné nejsou, každá z nich vede k určení jiné výše důchodu. Rozdíl mezi nimi tkví, jednoduše řečeno, v tom, že metoda vyloučených dob má neutrální vliv na výši českého důchodu, **kdežto metoda zápočtu průměrného výdělku důchod navyšuje**. Je pro pojištěnce výhodnější, protože vede k přiznání vyššího českého důchodu. Ochránce od roku 2009 zatím neřešil ani jediný případ, v němž by byla metoda vyloučených dob pro důchodce výhodnější než metoda započítávání průměrných výdělků.

Proto jsem konstatoval, že ČSSZ pochybila, když při výpočtu výše důchodu ženy v roce 2007 použila metodu vyloučených dob, namísto průměrných indexových výdělků (průměrná mzda v době, kdy žena pracovala v zahraničí). Žena tak dostávala roky nižší důchod, než měla.

V únoru 2009 MPSV vydalo metodický pokyn, kterým usměrnilo činnost ČSSZ a uložilo jí, aby důchody dle evropských předpisů počítala s dosazením průměrných indexovaných výdělků. Tato metoda plně odpovídá požadavku evropského práva.

Od této doby tedy ČSSZ používá při výpočtu výše důchodů tento pro pojištěnce výhodnější postup.

V únoru 2009 ČSSZ měla na základě změny správní praxe vyhledat důchodce, jimž důchod přiznala dříve a přepočítat jejich důchody. **ČSSZ má povinnost poskytovat důchodcům nejvyšší možnou částku důchodu, na niž mají právo.** Zároveň je povinna z úřední povinnosti kontrolovat svůj postup v jednotlivých věcech, a pokud zjistí chybu v neprospěch důchodce, okamžitě ji napravit a doplatit mu důchod ve správné výši.

ČSSZ věděla a ví, že všechny důchody vypočtené za použití vyloučených dob by byly při použití metody zápočtu průměrných indexovaných výdělků vyšší. Ví to i MPSV. Ani jeden z těchto úřadů však nic neudělal. Části českých důchodců tedy ponechaly důchody nižší, než jim podle práva náleží.

Pokud je důchod nižší v důsledku chyby ČSSZ, náleží jeho doplatek nikoliv 5 let zpětně ode dne zjištění chyby, ale za celé období, od kdy byl důchod přiznán, nejdříve od 1. 1. 2006. Proto jsem žádal, aby ČSSZ stěžovatelce doplatila důchod od tohoto data.

Jelikož těchto případů není málo, žádal jsem od ČSSZ, aby je aspoň dodatečně vyhledala a důchody postižených osob navýšila. ČSSZ mi sdělila, že toto vyhledání není schopna provést. Eviduje pouze datum, od kterého je důchod přiznán, nikoliv datum, kdy byl přiznán.

Žádal jsem ji proto, aby provedla mediální kampaň, v níž by dotčené osoby informovala, ať si požádají o přepočet. ČSSZ to odmítla udělat, následně i MPSV. Cíleně tak nechťejí důchody postižených osob navýšit a zaplatit jim doplatky.

ČSSZ jako instituce, která rozhoduje o důchodech dle evropských předpisů, má povinnost informovat dotčené osoby o jejich právech a povinnostech v souvislosti s jejich důchody, aby neutrpěly újmu. Tato povinnost plyne z práva EU.

Každý pojištěnec má právo, kdykoliv požádat o změnu důchodu, pokud se domnívá, že mu byl přiznán v nižší výši, než mu náleží. **Pokud ale důchodce neví, že ČSSZ mohla chybně vypočítat výši jeho důchodu, tak se na ni pravděpodobně neobrátil.**

Nemohu objektivně posoudit, zda ČSSZ opravdu není schopna vyhledat postižené důchodce, má však povinnost informovat pojištěnce o jejich právech a povinnostech v sociálním zabezpečení s evropským prvkem.

Považuji za morální, v souladu se zásadou veřejné služby, aktivní pomoci a dobré správy, aby ČSSZ dotčené pojištěnce informovala.

Jde o peníze našich důchodců, na které mají nárok a které si sami za svůj život odpracovali. O ty bychom je neměli obírat. Jsem přesvědčen, že kdyby o této možnosti důchodci věděli, tak se na ČSSZ s žádostí o přezkum výše důchodu obrátí.

Má poslední odpověď na dnes zveřejněnou reakci ČSSZ se týká toho, že MPSV neudělalo nic. **MPSV na základě mé žádosti, aby jako nadřízený úřad zjednálo nápravu, zopakovalo argumenty ČSSZ a nepřijalo žádné opatření k nápravě.**

Za této situace mi zákon o veřejném ochránci práv dává možnost, abych informoval veřejnost o tom, že dotčené úřady nepřijaly dostatečná opatření k nápravě chyby, které se v konkrétní věci dopustily.

- Sankční tisková zpráv ze dne 6. května 2025: Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) ani

po zásahu ombudsmana nedoplatila důchod ženě, která pracovala v zahraničí. Podobných případů může být mnoho, varuje ombudsman

- Reakce ČSSZ na naši sankční tiskovou zprávu

https://www.ochrance.cz/aktualne/stanovisko_ombudsmana_stanislava_krecka_k_dnesni_reakci_cssz